

CONCEPTELE SOCIAL-POLITICE ALE ANTICHITĂȚII

Autor: I. univ. Maței Vitalie

Abstract: *Articolul cuprinde evidențierea ideilor social-politice ale celor mai de seamă gânditori a Antichității, reflectând probleme, procese și fenomene care au contribuit la stabilirea și evidențierea și justificarea a existenței sociale.*

Cuvinte cheie: *putere politică, organizarea politică, forma de conducere, conducător.*

Apariția ideilor politice ale antichității (Egipt, India, China, Grecia, Roma) este condiționată de dezvoltarea modului de producție și diferențierii sociale, apariția și dezvoltarea claselor, statului, culturii și tehnicii. Specificul general a conceptelor social-politice ale antichității rezidă în justificarea devină, supranaturală a puterii politice, fapt ce explică inegalitatea social-politică, juridică a membrilor societății. Printre sursele gândirii politice a Orientului Antic trebuie de menționat mitologiile diferitor popoare, ca exemplu, în Egiptul antic faraonul era perceput prin intermediul mitologiei ca fiind descendentul zeului pe pământ, născut din uniunea zeului soarelui și o pămînteană. Apariția ideilor politice din Orientul antic capătă o percepere mitologico-religioasă cu un caracter normativ, reflectate prin intermediul tradițiilor, obiceiurilor, povăuirilor, mai târziu a legilor (ex. Vechiul Testament, monumente politico-juridice din Babilonul antic sec. XVIII î.e.n., “ Legile lui Hamurapi ”, învățăturile lui Zaratustra, învățăturile lui Confucius (551-479 î.e.n.), tratatele indiene “Arthașastra” sec. IV î.e.n., “ Legile lui Manu ” etc.). Interacțiunea conducătorilor cerești și pămînteni era interpretată diferit, la Egipteni, Babilonieni, Indieni, zeii în orice circumstanțe rămîneau singurii diriguitori vieții pămîntești, primii legislatori și conducători; Chinezii percepeau imperatorul ca unicul conducător ce reflecta voința forțelor cerești pe pământ.

Culturilor despotice a Orientului Antic, ce reprezintă cea mai veche formă de trecere de la comuna primitivă la civilizație, în plan socio-politic î-i sunt specifice așa caracteristici ca conservatismul, tradiționalismul, conformismul privind uniunea conducători-conduși, pesimismul în perceperea realității înconjurătoare, atitudinea negativă față de însăși posibilitatea unor schimbări sociale, pasivitate etc.

Cel mai înalt nivel al dezvoltării conceptelor social-politice ale antichității a atins-o civilizația Greciei și Romei antice, în care dezvoltarea economică și transformările sociale au fost condiționate de prelucrarea fierului, diferențierea socială, apariția unor noi tipuri de religii, a marilor orientări filosofice și științei. Un caracter unic a gândirii politice Greciei antice î-l constituie formarea în sec. VIII-VII î.e.n. a unei organizări social-politice ca “polis-ul” (oraș-stat), în care uniunea poporului formată din cetățeni liberi care au atins vârsta de 20 ani (în afara robilor, femeilor, greci după proveniență neatenian etc.) puteau să participe direct la viața politică. De la cuvîntul “polis” și provine majoritatea conceptelor politice ca: politica, arta politică, conducerea politică, cunoștințe politice – iată de ce Grecia poate fi considerată patria științei politice, în care în mod special trebuie de atras atenția asupra conceptelor social-politice a filosofilor greci ca Platon și Aristotel.

Platon (427-347 î.e.n.) este considerat părintele științei politice. Principalele sale idei le expune în asemenea lucrări ca “Politica”, “Statul”, “Legile”. În dialogul “Politica”, Platon definește conceptul de politica ca – artă regală ce necesită cunoștințe și abilități de a conduce cu oamenii. În “Statul” el ne descrie un tip ideal de organizare socială cu anumite caracteristici bazat pe diviziunea muncii, în care statul este format din 3 clase – conducători, militari, meșteșugari în care fiecare avea funcții strict determinate ca: conducerea și organizarea politică era formată din filosofi, care nu aveau proprietate privată, bunuri ca să nu fie sustrași de la treburile statului și nu aveau familie; de apărare formată din militari, ca început al bărbăției, vitejiei și care implementau deciziile filosofilor și asigurau respectarea ordinii; comercială era formată din meșteșugari, agricultori și comercianți. Reglementarea relațiilor între aceste pături se făcea de primele două clase, libera trecere dintr-o clasă în alta era negată, deoarece fiecare se ocupa cu lucrul său ce era privit ca o

normă, aceste clase au ca bază trei începuturi a omului: rațiunea, mînia, dorința. Platon determină patru forme de conducere: timocrația (puterea celor dreți), oligarhia (puterea unui grup mic și bogat), democrația (puterea poporului), despotismul (puterea unei singure persoane).

Continuarea dezvoltării conceptelor social-politice a Greciei antice are loc în lucrările lui Aristotel (384 -322 î.e.n.) "Politica", "Etica", "Ritorica". În "Politica" omul este privit ca o ființă socială, și în polis el se manifestă ca o ființă politică. Analizînd formele de conducere Aristotel, le clasifică în două grupe după numărul și scopul guvernanților ca fiind: corecte (cu scopuri general-sociale) – monarhia, aristocrația și politia; incorecte (care urmăresc, după Aristotel, scopuri particulare) – tirania, oligarhia și democrația. Trebuie de menționat că, Aristotel nu era contra democrației, ci împotriva formelor sale deviate, cînd poporul sau forța conducătoare nu se supune legii; singur el, este adeptul unei forme de conducere mixtă, în care clasa de mijloc conduce și este numită "politia". Aristotel primul a formulat ideea interdependenței factorilor care denotă forma de guvernămînt ca mărimea teritoriului, numărului populației, caracterul civil ș.a.

Istoria conceptelor social-politice din Roma antică cuprinde perioada sec. VIII î.e.n. – V e.n. În cadrul construcțiilor teoretice autorii romani s-au bazat pe ideile politico-juridice a grecilor, drept confirmare în sec. V î.e.n. romanii trimit o solie în Grecia pentru a face cunoștință cu normele juridice, pentru ca apoi să le modifice conform specificului său și să le introducă în viața social-politică. Printre lucrările și ideile de bază cu caracter politic evidențiem următoarele: poema "Despre natura lucrurilor" scrisă de Titus Lucrețiu Car (99-55 î.e.n.) care dezvăluia ideea caracterului contractual a statului; "Despre stat", "Despre legi" Marcus Tullius Cicero (106-43 î.e.n.) funcționar public, orator, a introdus termenul de "persoană juridică". Statul la Cicero este privit ca un stat de drept, pe cînd cunoștințele politice se rezumă în jurul a două idei: justiția se produce în stat în urma adaptării celei mai bune constituții și legile sunt nimic fără oameni care pot săi impună să le primească. Cel mai bun stat este după Cicero acel ce unește mai multe constituții: regalitatea, aristocrația și puterea populară. Modelul dat se implementează prin intermediul consulului, senatului și adunării populare. Statul era privit ca voința populară, dreptul era privit ca legătura bazei sociale; L. Seneca (3-65) considera că universul constituie realul stat în care membrii lui sunt oamenii, și în fața legii toți sunt egali; Epictet (50-138), critică clasa avută și judecă robia; Marcu Aureliu Antoniu (121-180) dezvoltă ideea conform căreia toți trebuiau să fie egali în stat.

Drept o orientare social-politică a clasei de jos din Imperiului Roman tot mai mult se îndrepta spre ideile creștinismului ce apar în sec. I e.n. Sursa creștinismului timpuriu o constituie – Vechiul Testament, Biblia, Evangelia. Ideologia politică a creștinilor purta caracter escatologic (din grec. eschatos – păcătos, ultimul) ce privea ordinea ideală pe pămînt, care trebuia să fie instaurată odată cu a doua venire a lui Isus Hristos. Sensul social-politic a ideilor creștinismului timpuriu constă în perceperea "Împărăției lui Dumnezeu" și respingerea regulilor Imperiului Roman, a sclavagismului.

Evidențiez că conceptele social-politice ale antichității evoluționează dintr-o lume veche cu caracter mitologico-religioasă, ca pe parcurs să fie completate odată cu evoluția omenirii cu noi viziuni asupra fenomenului politic evidențiindu-și esența sa ca latură importantă a existenței social-umane. Studiul gîndirii politico-juridice a civilizațiilor antice are o importanță teoretică unică, astfel civilizațiile Egiptului, Mesopotamiei, Palestinei, Indiei, Chinei permit urmărirea acestor idei la societățile prestatate și de clasă (într-o formă pură, individuală nefiind determinate de incidența altor culturi).

Grecia antică în esența sa a pus baza cunoașterii ideilor politico-juridice, prin reflecții a ceea ce este statul, legile, formele conducerii de stat, concepțiile trecerii de la o formă de stat la alta etc. O influență specifică asupra gîndirii politice antice a avut-o Platon. Sub influența sa sau creat orientările filosofice și social-politice a lui Aristotel, Cicero, Th. More și alții. Ideologia politică-juridică a antichității a lăsat o amprentă asupra reflectării ideii libertății politice, unde statul și legile erau privite ca ceva ce este creat de om și au menirea să servească intereselor acestuia.